

OTTVALL CONSULTING AB

Påverkan på havsörn vid utbyggnad av ny 400 kV ledning Ekhyddan- Nybro

Utlåtande avseende utredning och bedömning av påverkan

Richard Ottvall

2020-05-06

Ottvall Consulting AB

Frostavallsvägen 325
243 93 Höör

Telefon: 0413-22237
Mobil: 0705-642822
E-post: richard@ottvall.com

Författare:

Richard Ottvall, disputerad ekolog och ornitolog med drygt 30 års erfarenhet av inventeringar och forskningsarbete på fåglar i Sverige och utomlands. För närvarande är Richard gästforskare vid Lunds universitet men driver ett eget företag med bl.a. konsultrådgivning vid samhällsplanering och exploateringsprojekt. Richard är medförfattare till den uppdaterade syntesrapporten om vindkraftens påverkan på fåglar och fladdermöss – Rapport 6740 från Naturvårdsverket – samt en syntesrapport om kraftledningars påverkan på fåglar från Lunds universitet.

1. Inledning

Svenska kraftnät planerar att anlägga en ny 400 kV kraftledning mellan stationerna Nybro i Kalmar län och Ekhyddan i Blekinge län. Den 90 km långa valda koncessionslinjen följer i huvudsak befintlig ledningsgata. Längs kraftledningssträckningen har fågelfaunan undersökts, varvid havsörn har konstaterats förekomma. Energimarknadsinspektionen har valt att avslå ansökan med hänvisning till en havsörnsförekomst i anslutning till den planerade kraftledningen. Ottvall Consulting AB har blivit tillfrågad att kommentera inventeringsunderlaget och bedöma riskerna på havsörn.

Syftet med detta PM är följande:

1. Bedömning om underlaget tillräckligt beskriver havsörnens förekomst längs sträckan och bedömd påverkan av kraftledningen på havsörn.
2. Bedömning om havsörnens bevarandestatus hotas.

2. Kraftledningars påverkan på havsörn

Kraftledningar orsakar fågeldöd på två olika sätt: kollisioner med ledning eller genom strömgenomföring vid kontakt med två strömförande delar (eldöd). Kollisioner drabbar främst stora fåglar med sämre manövreringsförmåga såsom svanar, gäss och hönsfåglar medan rovfåglar är skickligare på att manövrera undan och kan därmed oftare undvika kollisioner med ledning (Ottvall & Green 2020). Däremot är vissa rovfågelsarter särskilt utsatta för strömgenomföring vid oisolerade kraftledningar med korta avstånd mellan faslinor. I Sverige har eldöd vid kraftledningar varit ett särskilt stort problem för kungsörn, men också berguv (Fransson m.fl. 2019).

Analyser av funna döda fåglar med känd dödsorsak kan ge vägledning om hur stor andel av dödsfall som utgörs av kraftledningar. Av 315 fynd av i Sverige ringmärkta havsörnar under perioden 1990–2017 bedömdes 58 (18,4 %) dödsfall vara orsakade av kraftledningar (Fransson m.fl. 2019). Två tredjedelar av de dödade havsörnar vid kraftledningar bedömdes ha kolliderat med ledningen. Detta innebär att cirka 12 % av samtliga fynd av döda havsörnar bedömdes som kollisioner med en kraftledning. Av dessa osäkra siffror kan konstateras att havsörnar ibland

förolyckas vid kollisioner med kraftledningar. Det är okänt om det är en viss typ av kraftledning som innebär större risker för kollisioner än andra. Eldöd förekommer främst i det lokala nätet vid ledningar med 1–30 kV och kan i princip inte inträffa vid ledningar i stam- och regionalnätet.

Andelen havsörnar som påträffats döda under kraftledningar har dock minskat signifikant under perioden 1990–2017 (Fransson m.fl. 2019). Drygt 20 % av dödsfall 1990–1999 orsakades av kraftledningar medan cirka 10 % av funna döda havsörnar 2010–2017 hade kraftledning som bedömd dödsorsak. Det är osäkert om kollisioner och eldöd som dödsorsak hos havsörn har minskat lika mycket sedan 1990-talet.

Av de döda havsörnarna som påträffats under kraftledningar har en tredjedel varit yngre än ett år. Bland de äldre, köns mogna havsörnarna har förhållandevis få individer påträffats döda under kraftledningar. Detta visar att det framför allt är yngre havsörnar som förolyckas av kraftledningar medan de äldre och erfarna individerna klarar sig bättre.

3. Bedömd förekomst och påverkan på havsörn längs kraftledningssträckan

Skyddsvärda fågelarter har undersökts inom den MKB som har sammanställts till ansökan. Förutom riktade inventeringar har ett uttag gjorts av rapporterade fåglar från Artportalen inom 500 m från den planerade ledningssträckan. Rapporter av skyddsvärda fågelarter inom denna zon har följts upp i fält för eftersök av boplatser. Ett revir av havsörn uppmärksammades av ornitologer utan att boplatser kunde lokaliseras exakt, men platsen bedömdes kunna vara cirka 500 m från den planerade kraftledningen. Denna plats fanns längs en befintlig kraftledning där den nya ledningen är tänkt att gå, men från den troliga boplatser bortom den befintliga ledningen.

Havsörnsrevir påträffas främst i kustnära områden, men i lägre täthet också i inlandet, oftast i närheten av större sjöar. Det är inte förvånande att något havsörnsrevir förekommer längs den aktuella ledningssträckan. Uttaget från Artportalen är dock inte nödvändigtvis tillräckligt för att

fastställa samtliga förekomster av havsörn längs ledningssträckan. Det havsörnsrevir som konstaterats i anslutning till ledningssträckan har definitivt tillkommit medan befintlig ledning har varit på plats. Denna ledning har därmed inte inneburit en störning som hindrat havsörn från att etablera sig i närheten av denna.

En viktig aspekt är att den nya ledningen till stor del planeras till befintlig ledning. Det innebär att det redan finns en risk för kollisioner. Den nya ledningen tillför en marginell risk för häckande havsörn och även om det kan finnas ytterligare något havsörnsrevir längs den planerade ledningen är min bedömning att inventeringsunderlaget är tillräckligt.

Flera rådgivande dokument rekommenderar att nya kraftledningar lokaliseras till befintliga infrastrukturer som vägar, järnvägar eller kraftledningar, till exempel *BirdLife International för Bernkonventionen 2003* (Haas m.fl. 2003) och *Avian Power Line Interaction Committee (APLIC) 2012* i USA.

Om ansökan hade gällt en ny ledning i en helt ny sträckning, och inte i redan befintlig kraftledningsgata, hade det enligt min bedömning varit motiverat med kompletterande inventeringsinsatser, särskilt om ledningssträckan hade gått genom områden med goda miljöer för havsörn.

4. Havsörnens bevarandestatus

Havsörnen har ökat närmast explosionsartat de senaste decennierna från en kritiskt låg nivå. SLU ArtDatabanken bedömer den svenska populationsstorleken till mellan 800 och 1000 par (Rödlistan 2020; www.artfakta.se/naturvard/taxon/100067). Vid den högre nivån bedöms havsörn ha en livskraftig population i landet. Det finns ingenting i nuläget som talar emot att den nationella havsörnspopulationen med marginal kommer att överstiga 1000 par inom de närmaste tio åren. Tveklöst är bevarandestatus god för havsörn, såväl nationellt som i Kalmar och Blekinge län.

Det finns ingen anledning till att havsörn kommer att påverkas lokalt av en ny kraftledning parallellt med den befintliga i samma kraftledningsgata. Möjligheterna till fler etableringar av revir påverkas ytterst marginellt och kollisionsrisken blir i praktiken oförändrad jämfört dagens situation.

5. Slutsatser

Återigen, en viktig förutsättning för den här bedömningen är att den nya kraftledningen till stor del planeras till befintlig ledning. Därmed är det svårt att komma fram till någon annan slutsats än att en ytterst marginell risk för påverkan tillförs havsörnar som eventuellt uppehåller sig i anslutning till kraftledningsgatan.

Det kan också vara viktigt att lyfta fram att riskerna med en 400 kV kraftledning inte kan jämföras med anläggning av vindkraft. De skyddsavstånd som rekommenderas till havsörnsbon vid lokalisering av vindkraft är inte nödvändiga att applicera vid byggande av en kraftledning. Riskerna med en kraftledning är lägre än med en vindkraftpark.

Däremot kan det inte uteslutas att anläggningsverksamhet kan innebära störning för ett häckande havsörnspar, också på avstånd av 500 m. Därför är det lämpligt att undvika arbeten kopplade till anläggning av ny kraftledning under perioden 1 januari-31 juli vid den sträckan där havsörnsboet förmodas finnas.

Min bedömning är att havsörnens bevarandestatus inte hotas varken nationellt, regionalt eller lokalt av den planerade kraftledningen.

Referenser

APLIC. 2012. Reducing avian collisions with power lines: the state of the art in 2012. Washington, DC.

Fransson, T., Jansson, L., Kolehmainen, T. & Wenninger, T. 2019. Collisions with power lines and electrocutions in birds – an analysis based on Swedish ringing recoveries 1990–2017. *Ornis Svecica* 29:37-52.

Haas, D. m.fl. 2003. Protecting Birds from Powerlines: a practical guide on the risks to birds from electricity transmission facilities and how to minimise any such adverse effects. Rapport skriven av BirdLife International för Bernkonventionen. Strasbourg 15 september 2003.

Ottvall, R. & Green, M. 2020. Kraftledningars påverkan på fåglar – en syntesrapport. Rapport, Lunds universitet.

Underlagshandlingar

Orrinventering Nybro-Hemsjö. Planerad luftburen elledning genom Kalmar, Kronoberg och Blekinge län. Enetjärn Natur AB på uppdrag av Svenska kraftnät. 2016-12-09.

Tjäderinventering Nybro-Hemsjö. Planerad luftburen elledning genom Kalmar, Kronoberg och Blekinge län. Enetjärn Natur AB på uppdrag av Svenska kraftnät. 2017-05-23.

Inventering och bedömning av naturvärde Nybro-Hemsjö. Planerad luftburen elledning genom Kalmar, Kronoberg och Blekinge län. Enetjärn Natur AB på uppdrag av Svenska kraftnät. 2017-06-11.

Nybro-Hemsjö. Utredning om arter som omfattas av Artskyddsförordningen, förekomst och påverkan. Enetjärn Natur AB på uppdrag av Svenska kraftnät. 2017-06-14.

Miljökonsekvensbeskrivning, juni 2017. Planerad 400 kV-ledning Nybro-Hemsjö. Svenska kraftnät.

PM Nationellt skyddsklassade arter. MKB och inventeringar, Ekhyddan-Nybro. Wsp 2019-02-21.

Bemötande och komplettering Ekhyddan-Nybro. 2014/1121, Ei dnr 2015-103122. Svenska kraftnät 2019-03-08.

Komplettering av överklagande av Energimarknadsinspektionens beslut den 5 september 2019 i dess ärende 2015-103122. Svk 2019/2601. Svenska kraftnät 2019-11-29.